

Yayın Değerlendirme / Book Reviews

İşyar, Ömer Göksel. *Dağlık Karabağ Sorunu - Birinci ve İkinci Savaşın Dinamikleri*. Dora Yayıncılık, 2021.*

Barış Özdal**

Dağlık Karabağ Sorunu - Birinci ve İkinci Savaşın Dinamikleri başlıklı kitabın yazarı olan Prof. Dr. Ömer Göksel İşyar Lisans (1990), Yüksek Lisans (1992) ve Doktora (1997) eğitimlerini Bursa Uludağ Üniversitesi'nde tamamlamıştır. 2005'te Doçent, 2010'da Profesör olan Ömer Göksel İşyar halen Bursa Uludağ Üniversitesi İİBF Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Akademik özgeçmişinden¹ de anlaşılacağı üzere çok üretken bir akademisyen olan Ömer Göksel İşyar'ın Sizlere tanıtacağımız eserinin dışında şu beş kitabı bulunmaktadır: *Devletler ve Davranışları: Dış Politika* (2019); *Suriye Krizi ve Türk Dış Politikası* (2017); *Avrasya ve Avrasyacılık* (2010); *Karşılaştırmalı Dış Politikalar: Yöntemler, Modeller, Örnekler ve Karşılaştırmalı Türk Dış Politikası* (2009); *Bölgesel ve Global Güvenlik Çıkarları Bağlamında Sovyet-Rus Dış Politikaları ve Karabağ Sorunu* (2004). Söz konusu kitapların dışında ulusal ve uluslararası hakemli dergilerde Türkçe ve İngilizce yayımlanmış pek çok akademik makalesi de olan Ömer Göksel İşyar'ın yurtiçi ve yurtdışında katıldığı uluslararası konferanslarda sunduğu tebliğler de vardır.

* Bu makaleyi şu şekilde kaynak gösterebilirsiniz:

Özdal, Barış. "İşyar, Ömer Göksel. *Dağlık Karabağ Sorunu - Birinci ve İkinci Savaşın Dinamikleri*. Dora Yayıncılık, 2021." *bilig*, no. 98, 2021, ss. 187-190.

** Prof. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü – Bursa/Türkiye; Diploması Araştırmaları Derneği (DARD) Başkanı
ORCID: 0000-0001-5460-6655.
barisozdal@gmail.com

Türkiye-Azerbaycan ve Ermenistan ilişkileri üzerine çalışmalarını yoğunlaştıran Prof. Dr. Ömer Göksel İşyar, 27.01.2021 tarihinde uluslararası bir yayınevi olan Dora Yayınları'ndan² çıkan, bu yazı ile Sizlere tanıtacağım *Dağlık Karabağ Sorunu - Birinci ve İkinci Savaşın Dinamikleri* isimli kitabında basım tarihine kadar olan tüm güncel gelişmeleri okuyucuya aktarmaktadır.

Daha geniş bir ifade ile belirtsek yazım dili açısından sadece akademik okuyucuları değil konu üzerine bilgi edinmek isteyen herkesi hedef alan bu kitapta öncelikle Karabağ'ın tarihsel arka planı aktarılmaktadır. Söz konusu birinci bölüm itibarıyla Karabağ, Rus Çarlığı'nın yıkılma sürecinden başlayarak Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)'nin yıkılma sürecine kadar olan dönem içinde yedi alt başlık altında okuyucuya kronolojik bir bütünlük içinde tanıtılmaktadır.

Kitabın “Sovyetler Birliği’ nin Yıkılmasının Ardından Başlayan Dağlık Karabağ Savaşı” başlığını taşıyan ikinci bölümünde ise 1992’de başlayan Dağlık Karabağ Uyuşmazlığı’nın analizi yapılmaktadır. Dağlık Karabağ Savaşı’nın başlangıcı ve Hocalı Katliamı öncelikle irdelendikten sonra Savaşın seyri okuyucuya çok sade ve anlaşılır bir dille kronolojik olarak aktarılmaktadır. Bu kapsamda ilk olarak taraflar arasında sıcak çatışmaların başlangıç sürecinde yaşanan Nursultan Nazarbayev’in barış girişimi ve Rusya Federasyonu (RF)’nin arabuluculuğu ile literatürde pek bilinmeyen dönemin BM Genel Sekreteri Özel Temsilcisi ve aynı zamanda ABD Minsk Grubu çerçevesinde Roma Görüşmeleri’nde Temsilciler Heyeti Başkanı olan Jack Maresca’nın adıyla anılan “Maresca Planı” analiz edilmektedir. Konu kapsamında RF’nin Ermenistan taraftarı politikalar izlemeye başlaması ve Azerbaycan’daki etkileri ele alındıktan sonra literatürde yine pek bilinmeyen “Goble Planı” irdelenmektedir. Elçibey’in iktidardan uzaklaştırılmasının ardından 1993’de Kelbecer Reyonu’nun işgali ile başlayan süreçte Dağlık Karabağ Uyuşmazlığı’nın bölgeselleşmesi ihtimali ve sonuçları ise Türkiye, İran, RF ve diğer aktörler (ABD, AT, BM vb) üzerinden analiz edilmiştir. Bölümün sonunda ise Azerbaycan’da Haydar Aliyev iktidarının kurulması ve sonuçları ile RF’nin girişimleri ve Karabağ Savaşı’nda 12 Mayıs 1994’de ateşkes ilan edilmesi detaylı bir biçimde aktarılmaktadır.

Kitabın en uzun bölümü olan “Doksanlı Yıllarda Dağlık Karabağ İçin Barış Girişimleri” başlığı altındaysa kronolojik bir seyir izlenerek AGİK, ABD, RF, AGİT ve AGİT-Minsk Grubu tarafından uyuşmazlığın çözümü için ge-

liştirilen öneriler ve diplomatik girişimler irdelenmiştir. Bu kapsamda ayrıca Azerbaycan ve Ermenistan'ın söz konusu girişimlere yaklaşımları ile tutum ve tezleri de karşılaştırmalı olarak derinlemesine analiz edilmiştir.

Kitabın dördüncü bölümü olan “İkibinli Yıllarda Dağlık Karabağ Sorununa Diplomatik Çözüm Arayışları” başlığı altında bir önceki kısımda izlenen yöntem kullanılarak başta RF ve AGİT-Minsk Grubu tarafından uyuşmazlığın çözümü için geliştirilen öneriler ve diplomatik girişimler irdelenmiştir. Bu kapsamda tarafların söz konusu girişimlere yaklaşımları ile tutum ve tezleri karşılaştırmalı olarak analiz edilmesinin yanı sıra uluslararası konjonktürdeki ve bölgedeki temel gelişmelerde ele alınmıştır. Daha geniş bir biçimde belirtirsek Ömer Göksel İşyar başta 11 Eylül 2001 Terör Saldırıları'nın Güney Kafkasya üzerindeki etkilerini ve RF-Gürcistan Savaşı'nın sürece etkileri ile Türkiye'nin “Ermeni Açılımı”nı analizine dâhil ederek derinlik kazandırmıştır.

Eserin literatüre en büyük katkısı ise başlangıçta da belirttiğim üzere basım tarihine kadar olan tüm güncel gelişmeleri okuyucuya “İkinci Karabağ Savaşı: 2016-2020” başlıklı bölümde aktarmasıdır. Zira Ömer Göksel İşyar öncelikle tarafların ikinci kez savaşa girişmesinden önceki dönemde uluslararası konjonktürdeki ve bölgedeki temel gelişmeleri irdeledikten sonra RF ve ABD'nin rolünü net bir biçimde aktarmıştır. Söz konusu bu önemli değerlendirmenin ardından savaş öncesi dönemde Ermenistan'ın provokasyonları ele alınarak, Paşinyan yönetiminin neden 27 Eylül 2020'de saldırı başlattığı maddeler halinde irdelenmiştir. Bu bağlamda literatürde genel kabul gördüğü ismiyle 44 Gün Savaşı sürecinde bölgesel dengeler ve savaşın genel görüntüsü ile kronolojik seyri güncel birincil kaynaklar kullanılarak aktarılmıştır.

Kitabını, “Sonuçlar: Dağlık Karabağ'da Nihai Ateşkes ve Savaşın Bitişi” başlığını taşıyan değerlendirmeleri ile bitiren Ömer Göksel İşyar öncelikle 10-11 Kasım 2020'de imzalanan Moskova Ateşkes Antlaşması (Üçlü Antlaşma)'nı genel hatları ile aktardıktan sonra yorumlamıştır. Çalışmaya orijinallik katan bir diğer husus ise Ateşkes Antlaşması sonrasında yaşanan gelişmelerin birincil kaynaklar kullanılarak aktarılmasıdır.

Yukarıda aktardığım bilgilerden de anlaşıldığı üzere büyük bir titizlik içinde kaleme alınan kitapta okuyucuya bütüncül bir biçimde, çok güncel olan bir

konu gerek tarihsel gerekse güncel yönleriyle aktarılmıştır. Diğer bir deyişle belirtirsek basım tarihine kadar olan tüm güncel gelişmeleri yazım dili açısından sadece akademik okuyucuların değil konu üzerine bilgi edinmek isteyen herkesin anlayacağı biçimde aktaran Ömer Göksel İşyar hiç şüphesiz literatürdeki büyük bir boşluğu doldurmuştur.

Açıklamalar

- 1 Bk. <https://avesis.uludag.edu.tr/gokselis> (e.t. 20.04.2021)
- 2 Bk. <https://dorayayincilik.com.tr/> (e.t. 20.04.2021)